

Den Haag, 10 december 2014

Betreft: Wetsvoorstel vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht (KEI)

Geachte woordvoerders van de commissie Veiligheid en Justitie,

De Nederlandse rechtspraak staat aan de vooravond van een ingrijpende digitalisering en herziening van het procesrecht. De gevolgen hiervan zijn groot, zowel voor de advocatuur en andere professionele procespartijen, maar ook voor alle Nederlandse rechtzoekenden. De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) verzoekt u daarom het onderstaande in ogenschouw te nemen bij uw schriftelijke inbreng aanstaande donderdag voor het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht¹.

De Orde kan zich goed vinden in het wetsvoorstel dat naar uw Kamer is gezonden. De Orde heeft daarbij ook waardering voor de wijze waarop de Orde, door het ministerie van Veiligheid en Justitie, in de voorfase bij dit wetsvoorstel is betrokken. Wel zijn er een aantal punten in het wetsvoorstel die gewijzigd dienen te worden, om zo de rechtspraak beter te bedienen.

In deze brief zullen wij ons echter niet uitsluitend beperken tot het wetsvoorstel; graag vestigen wij ook uw aandacht op een aantal zorgen die de NOvA heeft met betrekking tot de daadwerkelijke implementatie van de digitalisering. Eén en ander is ook gezien in het licht van de rapportage van de commissie Elias over grootschalige ICT-projecten bij de overheid².

1 Algemeen vooraf

De NOvA is voorstander van de digitalisering van de rechtspraak. Niet alleen is het een natuurlijk voortvloeisel uit de huidige stand van de techniek. Mits goed uitgevoerd valt er tijd en geld binnen de rechtsketen te besparen en wordt de rechtspleging transparanter voor de rechtzoekende.

De 'mits' hierin is echter zwaarwegend: het is ondenkbaar dat de rechtspleging in het gedrang komt door falende systemen. Evenmin is het acceptabel dat advocaten hun cliënt niet ten volle kunnen bijstaan wegens door automatisering opgelegde beperkingen. De NOvA heeft daarom herhaaldelijk aangegeven de digitalisering te steunen, maar dan slechts wanneer deze van voldoende kwaliteit en werkbaarheid is.

2 Het wetsvoorstel

In mei 2014 hebben de adviescommissies Burgerlijk Procesrecht en Bestuursrecht van de Orde hun adviezen³ op het wetsvoorstel uitgebracht. Wij beperken ons hier tot de belangrijkste punten met betrekking tot het wetsvoorstel zoals dit nu voorligt:

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Fax 070 - 335 35 31

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

¹ Kamerstuk 34059

² Eindrapport parlementair onderzoek naar ICT-projecten bij de overheid (kamerstuk 33326)

³ Consultatie adviezen NOvA m.b.t. het voorontwerp vereenvoudiging en digitalisering van gerechtelijke proces burgerlijk recht en bestuursrecht (zie bijlage)

1. In het voorstel wordt niet de gelegenheid aangegrepen om ook het bewijsrecht te moderniseren. Hierdoor krijgt de bewijsvoering steeds meer het karakter van een sluitpost. De door de Raad uitgesproken verwachting is niets anders dan de resultante van een loutere bezuinigingsmaatregel. Dat is om een aantal redenen onaanvaardbaar:
 - 1.1. Vanuit het individuele belang van partijen omdat het streven naar waarheidsvinding in het gedrang komt met als gevolg een reëel risico op uitspraken die onjuist zijn omdat zij niet of slechts gedeeltelijk op feiten zijn gebaseerd;
 - 1.2. Vanuit het maatschappelijk belang omdat procesvoering minder voorspelbaar wordt en tot een afnemend vertrouwen in de rechtspraak zal leiden;
 - 1.3. Vanuit bekostigingsoverwegingen, omdat deze ontwikkeling ertoe leidt dat aan veel meer procedures een voorlopig getuigenverhoor vooraf zal gaan, terwijl vaker hoger beroep zal worden ingesteld.
 - 1.4. Al met al gaat het hier om een ontwikkeling die een van de pijlers van de rechtstaat, waaraan in de toelichting terecht een groot belang wordt gehecht, ernstig ondermijnt.
2. Het recht van partijen om mondeling hun stellingen toe te lichten is verankerd in artikel 6 EVRM. In dit licht is niet aanvaardbaar dat artikel 77n lid 1 onder b Rv (nieuw) bepaalt dat de rechter aan partijen de gelegenheid kan geven hun stellingen kort toe te lichten. Verdragsrechtelijk dient simpelweg in de mogelijkheid tot mondelinge toelichting te worden voorzien.
3. Door de nieuwe basisprocedure te koppelen aan de invoering van het digitaal procederen wordt de inwerkingtreding van het wetsvoorstel afhankelijk gemaakt van een buitengewoon complex automatiseringsproject. Loskoppeling van beide onderdelen van het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om digitaal procederen gefaseerd in te voeren; eerst op vrijwillige basis om het systeem uit te testen, en vervolgens geleidelijk, procedure voor procedure (zie BIT-regel 4⁴);

4. Implementatie van de digitalisering

Over de daadwerkelijke implementatie van de digitalisering binnen het tijdpad dat de Raad zichzelf heeft gesteld, heeft de NOvA zorgen.

1. Al vanaf de start van het project heeft de NOvA erop gewezen dat de tijdplanning van de Raad krap is. Deze constatering blijft onverminderd gelden. Ook nu de planning iets is aangepast.
2. De NOvA heeft vooralsnog weinig inzicht in welke mate de door ons gedane suggesties ter verbetering ook daadwerkelijk zijn of worden doorgevoerd. De NOvA heeft vertrouwen in de goede wil van de projectorganisatie en juicht het gebruik van een stap-voor-stap-aanpak ('scrum'-methode) toe, maar de keerzijde hiervan is dat concrete informatie over gewenste aanpassingen lang op zich laat wachten.
 - 2.1. Voorbeelden zijn onder meer het noodkanaal voor het indienen van stukken dat advocaten kunnen gebruiken wanneer er sprake is van een systeemstoring anders dan bij de rechtspraak en een testomgeving.
3. De keuze van de Raad om asielrechtadvocaten als eerste de grote digitaliseringsstap te laten maken vindt de NOvA onwenselijk en onverstandig.
 - 3.1. Deze groep advocaten, alsmede hun cliënten, zijn over het algemeen het minst gedigitaliseerd;
 - 3.2. De asielrechtadvocaten, als onderdeel van de sociale advocatuur, is ook een groep die weinig geld heeft om kostbare aanpassingen in hun ICT-voorzieningen te treffen (scanner met hoge resolutie etc.);

⁴ Eindrapport parlementair onderzoek naar ICT-projecten bij de overheid (kamerstuk 33326), pag. 11

3.3. Mogelijke fouten in de ICT-systemen hebben in potentie zeer kwalijke gevolgen voor de cliënt van deze advocaat (onterechte uitzetting etc.). De problemen bij het systeem INDIGO liggen bij ons wat dat betreft nog vers in het geheugen.

Asielrechtadvocaten hebben daarom – en begrijpelijk- grote weerstand tegen opgelegde aanpassingen. Een negatieve beeldvorming bij deze eerste grote overgang kan het draagvlak binnen de advocatuur voor het gehele verdere project onherstelbaar beschadigen (zie BIT-regel 3⁵).

4. Uit de opmerkingen van de minister in zijn reactie op het advies van de Raad van State lijkt te spreken dat in dit project automatisering leidend is, in plaats van de wensen/noden van de gebruikers: *‘Voor de digitalisering is het wenselijk dat verschillen tussen procedures worden gereduceerd. Dat voorkomt dat het digitale systeem met alle bestaande verschillen rekening moet houden, hetgeen de bouw ervan onnodig belast.’* De NOvA is van mening dat een goede rechtspleging leidend moet zijn;

Resumerend meent de NOvA dat de digitalisering en de bijbehorende vereenvoudiging van het procesrecht een goede en tijdige stap is. Wij hebben echter zorgen over de tijdsplanning. Wij juichen de keuze van de minister om implementatie 6 maanden uit te stellen dan ook toe, maar wij vinden wel dat de aanbevelingen van de Commissie Elias over een goed testtraject hierbij betrokken moeten worden.

Met vriendelijke groet,
namens de algemene raad

Bart Van Tongeren
Lid algemene raad van de Nederlandse orde van advocaten, portefeuillehouder Kwaliteit en Innovatie Rechtspraak

⁵ Eindrapport parlementair onderzoek naar ICT-projecten bij de overheid (kamerstuk 33326), pag. 10